

Primljen 13.7. 2012.

**MEĐUNARODNI ZNANSTVENI SKUP „OLTRE I
CONFINI. ASPETTI TRANSREGIONALI E
INTERCULTURALI DELL'ITALIANO“, BEOGRAD
(SRBIJA)**

Magdalena Nigoević*

Filozofski fakultet u Splitu

Josip Galić*

Filozofski fakultet u Splitu

U Beogradu je 25. i 26. svibnja 2012. godine održan međunarodni znanstveni skup *Oltre i confini. Aspetti transregionali e interculturali dell'italiano*. Skup su u povodu 80. obljetnice utemeljenja beogradske Katedre za talijanistiku organizirali Filološki fakultet Sveučilišta u Beogradu i Talijanski kulturni centar u Beogradu, uz pokroviteljstvo Ambasade Republike Italije u Beogradu. U velikoj dvorani Rektorata Sveučilišta u Beogradu na svečanosti otvaranja, uvodnim su riječima skup otvorili rektor Sveučilišta Branko Kovačević, talijanski veleposlanik u Beogradu Armando Varricchio, dekanica Filološkoga fakulteta u Beogradu Aleksandra Vraneš i direktorica Talijanskog instituta za kulturu u Beogradu Sira Miori.

Nakon uvodnih riječi akademik je Ivan Klajn u izlaganju *Storia del Dipartimento di Italianistica della Facoltà di Filologia* podsjetio na najvažnije događaje i osobe iz povijesti Katedre za talijanistiku Filološkoga

---

* Magdalena Nigoević, Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, magda@ffst.hr

* Josip Galić, Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, galinjo@windowslive.com

fakulteta u Beogradu. Uslijedila su plenarna izlaganja uglednih gostiju: rektorica Sveučilišta za strance u Perugi, Stefania Giannini održala je izlaganje *La formazione universitaria dei giovani europei: il contributo dell'Italia*, dok je izlaganje Itala Rubina, pročelnika Odsjeka za talijanski jezik Generalne direkcije za prevođenje Europske komisije u Briselu bilo naslovljeno *Il ruolo delle lingue nel progetto di unificazione europea, con particolare riferimento al contributo della lingua italiana*. Prvoga dana skupa održana su i dva plenarna izlaganja. Lorenzo Renzi sa Sveučilišta u Padovi u izlaganju *L'italiano verso il futuro* pokazao je moguće pravce razvoja talijanskoga jezika u budućnosti. Drugo je plenarno izlaganje, naslovljeno *Notizie sull'italiano fuori d'Italia*, održao Francesco Bruni sa Sveučilišta u Veneciji. Autor je istaknuo neka svjedočanstva o funkciji i razlozima rasprostiranja talijanskoga jezika iza kojega nikada nije stajala politička sila.

Radni se dio programa održavao u prostorijama Filološkoga fakulteta, i to u trima paralelnim sekcijama. Prvoga je dana skupa održano ukupno šest sekcija na kojima je predstavljen 31 rad. Egidio Ivetić u izlaganju *La storia dell'Adriatico come storia condivisa* pozabavio se nekoć izuzetno važnim i cijenjenim jadranskim gradovima, koji se od 19. stoljeća nalaze na marginama značajnih ekonomskih, političkih i kulturnih događanja. Željko Đurić, pak, u referatu „*Il dialogista illirico-italiano*“ di Vikentije Rakić, Venezia 1810. predstavio je jedan od prvih udžbenika jezika koji je stvoren kako bi srpski trgovci što lakše naučili talijanski jezik. U radu *Temi italiani nella „Bilježnica“ di Petar Petrović Njegoš* Vesna Kilibarda predstavila je kratke putopisne fragmente iz *Bilježnice* Petra Petrovića Njegoša u kojima su sadržane brojne informacije i podaci o ličnostima i kulturno-povijesnim spomenicima koje je taj crnogorski vladika i pjesnik posjetio za svojih boravaka u Veneciji, Napulju i Rimu. Nino Raspudić u referatu *La ricezione del „Viaggio in Dalmazia“ di Alberto Fortis in Croazia: da Ivan Lovrić alla critica postcoloniale* promotrio je sudbinu Fortisova *Puti po Dalmaciji* iz perspektive postkolonijalne kritike, u kojoj putopis talijanskoga opata postaje emblematsko djelo „prekojadranskoga poluorijentalizma“, dominantne tradicije u talijanskoj kulturi koja istočni dio Jadrana vidi kao *a priori* kulturno inferioran prostor. U izlaganju pod naslovom *Oltre i confini spaziali e temporali: a proposito della lettera di Bernardo Tasso pubblicata da Paole Solarić (1809)* Persida Lazarević Di Giacomo analizirala

je razloge zbog kojih je srpski prosvjetitelj Pavle Solarić preveo i objavio jedno pismo Bernarda Tassa koje je on uputio svojoj ženi, kao i značaj toga prijevoda za srpsko prosvjetiteljstvo. Sekciju je referatom I „*Canti popolari illirici*“ di Tommaseo tra l'oralità dello stile popolare e la tradizione letteraria italiana zaključila Marija Bradaš. U radu je autorica razmotrila određena pitanja vezana za formu prijevoda u koju je Nikola Tommaseo zaodjenuo ilirske narodne pjesme istaknuvši pritom modernost rješenja koja je ovaj Šibenčanin ponudio.

Dušica Todorović u referatu *Scrittore personaggio e personaggio scrittore oltre i confini: considerazioni su alcuni racconti di Primo Levi* ispitala je temu postanka na primjeru dviju Levijevih priča (*Lavoro creativo* i *Nel Parco*) iz zbirke *Vizio di forma* koje problematiziraju pirandellovski motiv susreta književnoga lika sa svojim piscem. Prostorni je aspekt književnosti tematiziran i u izlaganju *Dove stanno i confini della cartografia letteraria? „Il Piacere“ di D'Annunzio come proposta di itinerario per la città di Roma* Dragane Kazandjiovske, ovoga puta na primjeru D'Annunzijeve romana *Zadovoljstvo*, čija je radnja smještena u Rim. Tatjana Peruško u radu naslovljenom *Le costruzioni identitarie in alcuni racconti della raccolta „Il tempo invecchia in fretta“ di Antonio Tabucchi* analizirala je posljedice i uvjete izmještenosti iz poznatog okruženja, o kojima se pripovijeda u nekim pripovijetkama iz Tabucchijeve zbirke *Vrijeme brzo stari*. U izlaganju Nikice Mihaljević *Gli oppressi e gli oppressori nell'opera teatrale di Federigo Tozzi* detaljno su analizirani odnosi između ugnjetavača i žrtava u dramskom opusu Federiga Tozzija, s ciljem da se bolje upozna jedan dio njegova književnoga stvaralaštva kojemu desetljećima nije posvećivana zaslužena pažnja.

U referatu *Lingua tra confini: l'italiano da L2 a LS* Alessandra Ksenija Jelen prikazala je pojedina ishodišta podučavanja talijanskoga jezika, kako unutar talijanskih granica, tako i izvan njih, stavivši pritom u fokus razmatranja ne samo jezik, nego i važnost okruženja u kojem se on podučava. Danilo Capasso u radu *L'italiano ai tempi dei social network* istaknuo je nove forme talijanskoga jezika koje predstavljaju neku vrstu *novoga narodnoga talijanskoga* koji je sve zastupljeniji u govornom registru mladih. U izlaganju Nevene Ceković-Rakonjac naslovljenom *ITALBEG – corpus parlato di italiano L2* preispitane su teorijsko-metodološke pretpostavke za nastanak prvoga korpusa srbofonih govornika talijanskoga kao J2 pod nazivom ITALBEG, realiziranog na Katedri za

talijanistiku Filološkoga fakulteta u Beogradu. Jelena Drljević u radu *Insegnamento del lessico di italiano L2. Alcuni aspetti glottodidattici* ispitala je neke glotodidaktičke aspekte u nastavi leksika talijanskoga kao J2 u akademskome kontekstu. U referatu Gordane Bojičić *La grammatica nei manuali di italiano L2 del livello A2* analizirana je metodologija koju autori priručnika za talijanski kao J2 za učenike na nivou A2 Zajedničkoga europskog referentnog okvira za jezike koriste u prezentaciji gramatičkih struktura. U izlaganju naslovljenom *L'insegnamento dell'italiano professionale a livello medio ed universitario* Nedda Boyadzhieva predstavila je priručnik *L'italiano delle banche (corso comunicativo di lingua settoriale)* koji koriste sveučilišni studenti na specijalističkim studijima iz prevođenja.

Izlaganje *Osmosi letterarie e linguistiche: il caso dei nuovi scrittori italofoeni* Poline Shvanyukove pružilo je opći uvid u jezične strategije svojstvene zrelijim italofoinim piscima, kojima savršeno vladanje talijanskim jezikom omogućuje određeni stupanj eksperimentiranja jezikom. S posebnom je pažnjom autorica analizirala funkciju pisanja na dijalektu u djelima pisaca Amara Lakhousa i Tahara Lamrija. Tekstove pojedinih talijanskih imigrantskih pisaca analizirala je i Irina Talevska u referatu *Viaggiare oltre i confini: l'Italia e la letteratura di migrazione*, posvetivši pritom najviše pozornosti transnacionalnim aspektima talijanskoga jezika te razmatranju različitih značenja koncepta *talijanstva* i pojma nacionalnoga identiteta. Fenomen talijanske imigrantske književnosti obrađen je i u referatu *Letteratura senza confini* Marije Čojbašić i Ivane Simić, ovoga puta kroz prizmu *imena*. Autorice su, naime, u radu pokušale odgovoriti čini li ime identitet pojedinca te kako ono determinira sudbine pisaca imigranata. Književno stvaralaštvo Carolusa L. Čergolyja, tršćanskoga pjesnika i prozaika koji pripada srednjoeuropskom kulturnom prostoru, predmet je interesa rada Eliane Moscarde Mirković – *Oltre i confini del linguaggio: creazioni plurilinguistiche ed intertestuali cergolyane*. Sekciju je izlaganjem *Semi-orientalismo nel rapporto tra la letteratura italiana e slava* zaključila Marija Mitrović. U radu su razmotrene reakcije južnih Slavena na percepcije stvorene o njima u talijanskoj književnosti i kulturi.

Zbog značaja talijanskoga jezika za studije povijesti umjetnosti, strani studenti te znanstvene discipline trebaju u što kraćem periodu dostići određenu razinu jezične kompetencije u uporabi talijanskoga

jezika. Polazeći od te činjenice, Debora Gay u referatu *Oltre il Quadro: acquisire competenze di lingua specialistica e disciplinari 'ab initio'*. *Analisi di testi scritti prodotti da studenti di Storia dell'arte in corsi pilota di lingua specialistica per principianti* analizirala je studentske ispitne tekstove deskriptivnoga tipa, posvetivši pritom posebnu pažnju pisanoj produkciji. U izlaganju naslovljenom *La cultura italiana va su internet: IcoN (www.italicon.it)* Laura De Renzis predstavila je međusveučilišni konzorcij *IcoN Italian Culture on the Net* koji okuplja 19 talijanskih sveučilišta s ciljem planiranja i realizacije obrazovnih programa koji se nude studentima s boravištem izvan Italije. U radu *La fondazione della prima biblioteca greca a Firenze* Predrag Mutavdžić i Anastassios Kampouris iznijeli su podatke o grčkoj knjižnici, što ju je po dolasku u Firencu krajem 14. stoljeća osnovao Manuele Crisolora. U izlaganju *Scrittore e poetica al convegno interculturale di Umago 1968* Danijela Maksimović ponudila je rezultate interkulturalne i poetske razmjene ideja ostvarene na *IV. Književnom skupu* održanom u Umagu 1968. godine na kojem su sudjelovala poznata književna imena, poput Giovannija Giudicija, Giovannija Rabonija, Adriana Spatole, Jovana Hristića i drugih. U radu *La fiaba oltre il confine* Katerina Milenova Zahariev predstavila je razvojni put i univerzalni aspekt bajke i njenih sastavnih elemenata, kao što su magija, religija, topos žene, narativni aspekt, morfologija i forma, usporedivši pritom pojedine karakteristike talijanske bajke s odlikama orijentalnih i makedonskih bajki.

Darja Mertelj u referatu *A che livelli gli studenti d'italianistica capiscono l'italiano come lingua straniera?* prikazala je neke od rezultata testiranja studenata koja obuhvaćaju opće poznavanje talijanskoga jezika, i to rezultate postignute na testovima razumijevanja odslušanoga i pročitanaoga teksta, a dijelom i na testovima gramatičke odnosno leksičke kompetencije. U izlaganju *Il diario dell'apprendimento individuale – un passo verso l'autonomia o una perdita di tempo? Analisi di un'esperienza* Danijela Đorović opisala je istraživanje provedeno na Filozofskom fakultetu u Beogradu u okviru kojega se skupina studenata okušala u korištenju dnevnika individualnoga učenja kao sredstva za promišljanje o vlastitom postignuću u učenju talijanskoga za posebne namjene. U radu Katarine Zavišin *L'insegnamento dell'italiano nel contesto CLIL e nel contesto tradizionale: riflessioni sulla competenza linguistica degli studenti dei due ambiti* prikazana je analiza postignutih jezičnih razina učenika triju

beogradskih gimnazija s različitim nastavnim programima i tjednim brojem sati stranoga jezika te su izneseni neki prijedlozi za nastavu talijanskoga jezika u okviru dvojezične nastave. U referatu *Le competenze interculturali nell'insegnamento della lingua italiana* Elena Filipovska-Božinovska pokušala je odgovoriti na pitanje je li interkulturalnost, onako kako je opisana u Zajedničkom europskom referentnom okviru za jezike, prisutna u nastavi talijanskoga jezika u Makedoniji. U tu su svrhu analizirana dva aspekta nastave talijanskoga na svim obrazovnim razinama: interkulturalni sadržaji u udžbenicima te interkulturalne kompetencije nastavnika. Mirela Ileana Boncea i Silvia Madincea Pașcu u referatu *'Paese che vai, pubblicità che trovi'. L'uso degli spot pubblicitari nella glottodidattica dell'italiano* razmotrile su mogućnost uporabe reklamnih spotova u nastavi talijanskoga jezika i kulture.

Prvi je dan skupa zaključen susretom s počasnom gošćom skupa, talijanskom pjesnikinjom Mariom Luisom Spaziani koji je upriličen u Talijanskom kulturnom centru u Beogradu. Nakon uvodne riječi direktorice Talijanskog instituta za kulturu u Beogradu Sire Miori, pjesnikinja je održala predavanje govoreći o svom životu i o svojoj poeziji koju je Italo Calvino definirao kao „inspiriranu i duhovitu“. Ovaj je iznimni kulturni događaj izravno prenosila Radio Televizija Srbije (RTS2) koja će spisateljici posvetiti jednu emisiju u okviru svog serijala „Suvremeni svetski pisci“.

Drugi je dan skupa ponudio još 49 izlaganja u trima paralelnim sekcijama. Izlaganje „*Tra due chimere azzurre*“: *appunti per una lettura di „Belgrado“ di Vittorio Sereni* Gianfelicea Perona ponudilo je metričku i tematsku analizu pjesme *Beograd*. Doprinos proučavanju talijansko-srpskih kulturnih veza pokušala je dati i Ljiljana Banjanin radom *Temi italiani nella rivista belgradese „Domaćica“ (1879-1914)* u kojem je pružila pregled talijanskih tema prisutnih u prijevodima putopisnih fragmenata te novinskih formi kao što su vijesti, bilješke, osvrti i zanimljivosti u jednom feministički orijentiranom časopisu. Olivera Popović u izlaganju naslovljenom *Il Montenegro nel libro odeporico di Vincenzo Vannutelli* istražila je putopisnu knjigu *Zernagora* te prikazala osnovna tematska uporišta putopisne proze talijanskoga kardinala Vincenza Vannutellija, koji je ostavio jedno od rijetkih svjedočenja o maloj balkanskoj zemlji u godinama nakon Berlinskoga kongresa iz 1878. godine. U izlaganju *Letteratura senza confini: le tradizioni d'Oltrealpe nel primo libro della*

letteratura italiana Jelena Todorović pozabavila se načinom na koji je provansalska tradicija utjecala na Danteovo pjesničko stvaralaštvo do te mjere da je odredila njegov izbor prozimetruma, novoga roda u talijanskoj književnosti, čiji je najreprezentativni primjer Danteov *Novi život*. Polazeći od analize 27 rječnika i zbirke talijanskih i rumunjskih poslovice, Oana Šalișteanu u referatu *Disponibilità ludica e umorismo nei proverbi italiani e romeni* razmotrila je paremiološku građu u dvama jezicima kroz prizmu njenoga izrazito šaljivoga karaktera.

Recepcija jedne kulture u drugoj zemlji uvelike ovisi o kompetenciji književnoga prevoditelja. Polazeći od te činjenice Ljiljana Avirović u izlaganju *Traduttore letterario / Mediatore culturale* pozabavila se zanimanjem književnoga prevoditelja koji istovremeno obavlja i posao kulturnoga posrednika. Radmila Lazarević u referatu *La traduzione dei termini cromatici dall'italiano in serbo e viceversa* razmotrila je različite mogućnosti prevođenja pridjeva kojima se označavaju boje s talijanskoga na srpski i obratno, i to s ciljem da se razjasne neki od prevoditeljskih problema u tom leksičko-semantičkom polju. U izlaganju *Su alcune particolarità della trasposizione linguistica e culturale nella traduzione dell'opera „L'Islam globale“ di Khaled Foaud Allam* Anđela Milivojević pokušala je ilustrirati neke od brojnih problema s kojima se susretala tijekom prijevoda djela *Globalni islam*, polazeći kako od lingvističkoga, tako i od kulturnoga pristupa ovoj temi, a na tragu nekih od najpoznatijih proučavatelja iz toga područja (Bassnett, Lefèvre) u vezi s neraskidivošću jezika i kulture. Ivana Skenderović, pak, iznijela je u izlaganju *I sonetti antitetici di F. Petrarca nella loro versione serba* rješenja primijenjena u prijevodima antitetičkih soneta iz Petrarkina *Kanconijera*, koja omogućuju iznošenje određenih hipoteza o načinima na koje se ti soneti mogu čitati i interpretirati. Marija Pejić izlaganjem *Le versioni di M. Kombol e di K. Mićević dei canti danteschi dell'„Inferno“ (XIII, XXXII-XXXIII)* pokušala je predstaviti koliko su različiti retoričko-stilski postupci kojima se Dante poslužio posebno u XIII. i XXXII-XXXIII. pjevanju *Pakla*, funkcionalni u njihovoj hrvatskoj, odnosno srpskoj verziji. Ovu *prevoditeljsku* sekciju zaključio je Ranko Kozić izlaganjem *Italiano come lingua mondiale – lo statuto attuale e le prospettive* u kojem je iznio današnji položaj i mogućnosti daljnjeg pozicioniranja talijanskoga jezika u svjetskoj zajednici jezika.

U referatu *Esperienze di formazione fonodidattica* Maria Assunta Simionato sažeto je prikazala istraživanje koje se provodi na Sveučilištu Ca' Foscari u Veneciji o ulozi fonetike u sveukupnoj didaktici jezika i o obrazovnim sredstvima kojima se služi tradicionalna didaktika utemeljena na shvaćanju jezika u čijem je središtu pisani jezik, a po kojem fonetika ima samo sporednu ulogu. Važnost poznavanja osnovnih principa fonetike i fonologije istaknuta je i u izlaganju *I sistemi vocalici dell'italiano e dell'inglese americano. Analisi delle interferenze foniche* Christiane More Thielmann i Marca Zagnolija. U radu su autori usporedili samoglasničke sustave talijanskoga i američkoga engleskoga te su pokazali najveće probleme glasovne interferencije s kojima se susreću govornici američkoga engleskoga. U referatu *Analisi comparativa di alcuni fraseologismi in italiano e nelle lingue romanze* Gordana Terić istražila je postojanje, odnosno odsutnost pojedinih talijanskih frazeologizama u jezičnim sustavima drugih romanskih jezika (francuski, španjolski, portugalski, rumunjski). Analizom frazeoloških izraza pozabavila se i Radica Nikodinovska u izlaganju *Le espressioni fraseologiche nella stampa italiana: analisi eseguita su un corpus di 15 articoli di giornale*. Osim kvantitativne analize, provedene na korpusu od 15 članaka iz talijanskoga dnevnog lista *La Repubblica*, autorica je ponudila i klasifikaciju frazeoloških izraza s aspekta njihove formalne strukture, sintaktičke funkcije i semantičkih obilježja. Ruska Ivanovska-Naskova u referatu *I costrutti formalmente condizionali nell'italiano e nel macedone* usporedila je formalno pogodbene konstrukcije u talijanskom i makedonskom jeziku, ispitavši pritom i didaktičke perspektive predočene kontrastivne analize. Komparativnu analizu, ovoga puta talijanskih fraznih glagola i njihovih srpskih ekvivalenata, ponudila je i Nataša Matejić u izlaganju *I verbi sintagmatici italiani e i loro equivalenti serbi*. U prvom je dijelu rada autorica opisala glavne sintaktičke i semantičke karakteristike talijanskih fraznih glagola, dok je u drugom dijelu analizirala odgovarajuće oblike u srpskom jeziku koji, za razliku od talijanskoga, ne posjeduje slične analitičke glagolske konstrukcije. U završnom izlaganju sekcije *Selezione e gradazione dei modi di dire nella didattica dell'italiano L2*, Saša Moderc pokušao je dati prijedloge vezane za stvaranje korpusa talijanskih frazeoloških jedinica koji može biti primijenjen u nastavi talijanskoga jezika na Filološkom fakultetu u Beogradu.

Promišljajući o ideji *granica* između jezika i književnosti, u izlaganju naslovljenom *Oltre i confini del linguaggio letterario. Attraversare regioni e culture tramite la letteratura* Anastasija Gjurčinova prenijela je neka iskustva iz nastave talijanske književnosti izvan Italije. U referatu *L'immagine della donna in Baudelaire e Campana* Ljiljana Uzunović istraživala je analogije prisutne u djelima talijanskoga pjesnika Dina Campana i njegova francuskog prethodnika Charlesa Baudelairea. Intertekstualna analiza njihove poezije pokazala je da prisutnost Baudelairea u Campaninim djelima ponajviše dolazi do izražaja u doživljaju žene i u sdomazohističkim elementima odnosa prema ženi. Bojana Bratić u radu *Documento, memoria, femminismo nel romanzo di Giuliana Pistoso* prikazala je razvojni put jedne mlade žene, kroz perspektivu književnoga kanona i u feminističkom kontekstu, opisanom u autobiografskom romanu *Le confessioni di una piccola italiana* Giuliane Pistoso. U izlaganju *Il romanzo di Bianca Pitzorno* Tanja Habrle pružila je opći uvid u književno stvaralaštvo Bianche Pitzorno, jedne od najpoznatijih talijanskih spisateljica za djecu, čija se djela ističu ironijom i antikonformizmom. Nikola Popović, pak, u radu *Storiografia e narrazione soggettiva nel libro „Il generale Carlo Filangieri“ di Teresa Ravaschieri* ispitao je historiografski materijal i subjektivnu stilizaciju likova i događaja u knjizi *General Carlo Filangieri* koja predstavlja romansiranu biografiju oca talijanske dobrotvorke i spisateljice Terese Ravaschieri.

Polazeći od razmišljanja o jeziku kojima su prožeta djela Andree Zanzotta, Ilenia Pautasso u referatu *La lingua di Andrea Zanzotto: oltre i confini della tradizione italiana* ponudila je analizu uloge koju je književnost preuzela na sebe u procesu stvaranja talijanskoga nacionalnog i jezičnog identiteta. U izlaganju naslovljenom *Biagio Marin dal discorso di Portorose ai carteggi con Gino Brazzoduro e Paolo Santarcangeli* Edda Serra predstavila je dio opusa talijanskoga književnika Biagia Marina. Kroz djela Gerryja Mottisa i Massima Lardija, Gabriele Paleari u radu *Oltre il confine: contrabbando di bionde, idee e libri in Gerry Mottis e Massimo Lardi* opisao je neobični italofojni teritorij na švicarsko-talijanskoj granici – *Grigionitaliano*, koji je stoljećima bio utočište talijanskih „izbjeglica“, protestanata poput Vergeria, disidenata poput Silonea, ali i „autohtonih“ umjetnika, kakvi su bili Scartazzini, Fasani i Giacometti. Izlaganje *La lingua e la letteratura italiana nell'ottica del policentrismo linguistico e culturale* Danielea Ianeve bavi se propitivanjem razvoja

talijanskoga jezika i književnosti, naglašavajući kako je povijest talijanske književnosti isprepletana mrežom tekstova pisanih na dijalektu, kao i jezičnih sukoba koji nikada nisu u potpunosti razriješeni. U izlaganju „*I am not a poet*“. *Testo e immagine nell'opera „Rom, Blicke“ di Rolf Dieter Brinkmann* Manuela Alessandra Poggi analizirala je odnos između teksta i slike u djelu *Rom, Blicke* njemačkoga autora Rolfa Dietera Brinkmanna, koje je nastalo tijekom autorova boravka u Rimu.

U referatu *Il significato della preposizione italiana A e dei suoi equivalenti traduttivi nella lingua macedone* Aleksandra Sarzoska uspoređivala je na paralelnom korpusu talijanskih tekstova prevedenih na makedonski značenje prijedloga *a* u talijanskome jeziku i njegovih prijevodnih ekvivalenata u makedonskome jeziku. Mila Samardžić u izlaganju *Tipologia funzionale e semantica dei costrutti condizionali epistemici* analizirala je slučajeve i okolnosti u kojima se javljaju epistemičke kondicionalne konstrukcije te je pokušala utvrditi njihove semantičke vrijednosti. Uspoređujući talijanske apsolutne kvalitativne dopune i njene srpske ekvivalente, Dragana Radojević i Maja Miličević u radu naslovljenom *Il complemento di qualità assoluto in italiano e i suoi equivalenti serbi* razmotrile su uvjete za upotrebu te dopune s obzirom na tipove imenica i obveznoga determinatora kao njene sastavnice. Vesna Deželjin u referatu *La presenza e l'identità dei discendenti degli emigrati italiani in Croazia* predstavila je prezimena doseljenika koji su prije 150 godina formirali talijansku zajednicu na prostoru smještenom stotinjak kilometara istočno od Zagreba. Premda su pretrpjela različite procese formalne integracije, ta prezimena i danas svjedoče o vezi doseljenika sa zemljom podrijetla. U radu *Titolazione italiana e croata a confronto* Magdalene Nigoević i Josipa Galića analizirani su naslovi u hrvatskim i talijanskim dnevnim novinama nacionalnoga dosega s ciljem da se istaknu njihove osobitosti s aspekta tekstualne lingvistike i analize diskursa.

U vremenu između paralelnih sekcija, drugoga dana skupa održano je i jedno plenarno izlaganje, i to ono Furia Brugnola sa Sveučilišta u Padovi. U radu pod naslovom *Ancora sull'italiano in Europa e l'eteroglossia letteraria: autotraduzioni (e traduzioni) poetiche* autor je govorio o europskim pjesnicima koji su se tijekom stoljeća okušavali u prevođenju, a još više u autoprevođenju na talijanski jezik, katkad s nevelikim uspjehom (kao Percy B. Shelley), a katkad sa zapaženim

rezultatima (npr. Dante Gabriel i Christica Rossetti, Vjačeslav Ivanov, Jacqueline Risset).

U referatu *La musica popolare italiana in Jugoslavia degli anni '50 del XX secolo* Jovana Stojinović predstavila je različite načine na koje je prihvaćena i interpretirana talijanska popularna kultura u Jugoslaviji 50-ih godina, s posebnim naglaskom na talijansku popularnu glazbu. Ana Stanojević u izlaganju *Oltre i confini di realtà* ispitala je dvosmislenost i varljivost percepcije ljudskih čula, analizirajući film Michelangela Antonionija *Blow-Up* i uzimajući grad kao važan topos za ono što se dogodilo. U radu *Considerazioni sulla presenza italiana al FEST* Andrijana Janković prikazala je zastupljenost talijanskih filmova na FEST-u s posebnim osvrtom na sedamdesete godine u kojima je talijanska kinematografija u velikoj mjeri obilježila taj međunarodni festival u Beogradu. Polazeći od prakse talijanske reklamne komunikacije, Luka Antonić u referatu *La donna nella pubblicità in Italia* analizirao je upotrebu figure žene u kontekstu kulturoloških i semiotičkih proučavanja, pozivajući se pritom na dva pristupa: prvi, po kojem je reklama oblik tekstualne medijacije identiteta roda, i drugi, po kojem je ona zapravo vid unaprijed danoga određenja samoga tog identiteta. Sekciju su zaključile Silvia Madincea Pașcu i Mirela Ileana Boncea izlaganjem *La cucina, strumento della comunicazione interculturale (piatti italiani nel mondo)* u kojem su predstavljena pojedina talijanska jela i poslastice, njihova kratka povijest, regionalne varijante i rasprostranjenost na globalnoj razini, kao i funkcija koju imaju u interkulturalnoj komunikaciji.

U izlaganju *L'italiano di Simo Matavulj* Martina Knežević analizirala je upotrebu talijanskih riječi, kao i riječi talijanskoga podrijetla u djelu Sime Matavulja, srpskoga pisca s kraja XIX. stoljeća. Maria Fornari u referatu *La lingua italiana come elemento di incontro-scontro tra due civiltà: il caso della stampa in lingua italiana in Dalmazia a partire dalla metà del XIX secolo* analizirala je složenu političko-jezičnu situaciji u Dalmaciji na početku XX. stoljeća koja je obilježena talijanskim presizanjima i jugoslavenskom idejom koju su podržavala i dva najvažnija lista na talijanskom jeziku – *Avvenire* i *Nazionale*. U radu *L'Istria slava e italiana nella „Trilogia“ di Fulvio Tomizza* autori Sanja Roić i Ante Brala razmotrili su tri romana iz Tommizzine *Istarske trilogije* (*Materada*, *Djevojka iz Petrovije* i *Bagremova šuma*) kako bi istaknuli značaj i posljedice korištenja

slovenskih riječi u tekstovima napisanim na standardnom talijanskom jeziku, i to u kontekstu osnovne piščeve ideje da radi, djeluje i piše nadilazeći državne, jezične i mentalne granice. Roska Stojmenova u radu naslovljenom *La lingua del quotidiano „La Voce del Popolo“* analizirala je jezik ovoga dnevnog lista pokrenutoga u Rijeci 1944. godine, s posebnim osvrtom na njegove leksičke osobitosti. U referatu *La lingua e la cultura italiana come strumento di dialogo tra Russia e Italia* Giulia Baselica pozabavila se poviješću kulturnih veza između Rusije i Italije, počevši od prvih kontakata, preko XVIII. stoljeća kojem je autorica posvetila posebnu pažnju, pa sve do suvremenoga doba.

Općepoznata je činjenica da je jezik slika stvarnosti. Jedna od manifestacija te stvarnosti jest i nejednakost muškaraca i žena koja svoj odraz ima u jeziku. Od te činjenice polazi i Maria Teresa Albano u radu *La lingua italiana, lingua sessista?*, u kojem je analizirano prisutnost seksističkih fenomena u talijanskome jeziku. Marija Koprivica Lelićanin u referatu *Analisi critica del discorso ed approccio della linguistica dei corpora – un matrimonio di interesse? Contributo all’analisi del discorso giornalistico* pokušala je opravdati primjenu korpusne lingvistike u kritičkoj analizi novinskoga diskursa. Ivana Lalli Pačelat i Rita Scotti Jurić referatom *L’italiano adottato all’amministrazione croata: problemi interculturali e prospettive del bilinguismo amministrativo nella Regione Istriana* predstavile su trenutni položaj adiministrativnoga talijanskoga u Istri, ukazavši pritom na brojne terminološke i prevoditeljske poteškoće. Talijanskim se jezikom na tlu Istre bavila i Nada Poropat u radu *Modalità e vincoli strutturali e funzionali nell’alterazione di codice: il parlato dei giovani bilingui italo-croati*. Autorica je istražila fenomenologiju jezičnoga kontakta u interakcijama između dvojezičnih sugovornika mlade populacije u specifičnom sociolingvističkom kontekstu Istre, koja je karakterizirana stoljetnom simbiozom slavenskih i romanskih jezika, dijalekata i kultura. U izlaganju Vojislave Janković *Aspetti interculturali nell’insegnamento dell’italiano per economisti* predstavljeni su neki interkulturalni aspekti koji se prezentiraju studentima Međunarodne ekonomije na razinama od A1 do B1, pravila koja pritom treba koristiti, kao i verbalno i neverbalno ponašanje u međuljudskoj komunikaciji. U posljednjem izlaganju sekcije *La corrispondenza commerciale nell’ambito dell’italiano per gli studenti universitari di economia sloveni*, Nives Lenassi prikazala je rezultate dobivene na temelju detaljnoga proučavanja raznovrsnih tekstova

poslovnoga dopisivanja na talijanskome, koji su analizirani s jezičnoga i didaktičkoga stajališta.

Znanstveni je skup nastavio s radom u konferencijskoj dvorani Filološkoga fakulteta u Beogradu izlaganjima uglednih gostiju koji su i otvorili radni dio skupa, Stefanije Giannini (*Lingua e cultura nel mondo: metodi, contributi e prospettive dell'Università per Stranieri di Perugia*) i Itala Rubina (*La traduzione nelle Istituzioni dell'Unione europea: organizzazione e problematiche*). Službeni dio skupa zatvoren je svečanošću dodjele diplome za iznimne zasluge profesoru Ivanu Klajnu, redovnom članu Srpske akademije nauka i umetnosti.

Na skupu je aktivno sudjelovalo gotovo stotinu talijanista, znanstvenika i zaljubljenika u talijansku kulturu, jezik i književnost. Najveći broj sudionika bio je iz Italije i iz zemlje domaćina Srbije, ali bili su tu i predstavnici sveučilišta iz Hrvatske, Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Slovenije, Švicarske, Bugarske, Rumunjske, SAD-a, Njemačke i Velike Britanije. Radovi koji pristignu do rokova navedenih na svečanosti zatvaranja skupa i budu prihvaćeni, bit će tiskani u posebnom broju časopisa „Italica Belgradensia“ koji bi trebao biti otisnut do kraja 2012. godine.

Osamdeset godina postojanja studija talijanskoga jezika i književnosti na Filološkom fakultetu Sveučilišta u Beogradu zaista je velika i važna obljetnica. Ona svjedoči o kontinuiranom naporu i trudu brojnih generacija u promicanju i širenju interesa za talijanističke studije *oltre i confini*. Izvrсна organizacija i iznimno kolegijalno ozračje skupa pridonijeli su stjecanju novih spoznaja, **razmjeni mišljenja** i iskustava te uspostavi suradnje među sudionicima. Skupom *Oltre i confini. Aspetti transregionali e interculturali dell'italiano* beogradska je talijanistika još jednom potvrdila tradiciju i ugled koji uživa među talijanistima različite provenijencije i različitih znanstvenih interesa.